HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מפני שיכול (א) לחוץ ולילך ולאכול: **גמ'** (ג) א"ר יוחנן אין למידין מן הכללות ואפילו במקום שנאמר בו חוץ מדקאמר אפי' במקום שנאמר בו חוץ מכלל דלאו הכא קאי היכא קאי התם קאי (ג) א כל מצות עשה שהזמן גרמא אנשים חייבין ונשים פטורות ושלא הזמן גרמא אחד נשים ואחד אנשים חייבין וכללא הוא דכל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות הרי מצה שמחה והקהל דמצות עשה שהזמן גרמא הוא ונשים חייבות וכל מצות עשה שלא הזמן גרמא נשים חייבות הרי תלמוד תורה פריה ורביה ופדיון הבן דמצות עשה שלא הזמן גרמא ונשים פטורות אלא אמר רבי יוחנן אין למידין מן הכללות ואפילו במקום שנאמר בו חוץ אמר אביי ואיתימא רבי ירמיה אף אנן נמי תנינא (ד) עוד כלל אחר אמרו ב כל שנישא על גבי הזב טמא ג וכל שהזב נישא עליו טהור חוץ מן הראוי למשכב ומושב ד והאדם ותו ליכא והא איכא מרכב האי מרכב היכי דמי אי דיתיב עליה היינו מושב אנן הכי קאמרינן הא איכא גבא דאוכפא (ה) דתניא ה האוכף טמא מושב והתפוס טמא מרכב אלא שמע מינה אין למידין מן הכללות ואפילו במקום שנאמר בו חוץ אמר רבינא ואיתימא רב נחמן אף אנן נמי תנינא בכל מערבין ומשתתפין חוץ מן המים והמלח [א] ותו ליכא [ב] א והא איכא ו כמיהין ופטריות אלא שמע מינה אין למידין מן הכללות ואפי' במקום שנאמר בו חוץ: הכל ניקח בכסף מעשר כו': ר' (ו) אליעזר ור' יוסי בר חנינא חד מתני אעירוב וחד מתני אמעשר חד מתני אעירוב ז ל"ש אלא מים בפני עצמו ומלח בפני עצמו דאין מערבין אבל במים ומלח מערבין וחד מתני אמעשר לא שנו אלא מים בפני עצמו ומלח בפני עצמו דאין ניקחין אבל מים ומלח ניקחין בכסף מעשר מאן דמתני אמעשר כ"ש אעירוב ומאן דמתני אעירוב אבל ח אמעשר לא מ"ט פירא בעינן כי אתא רבי יצחק מתני אמעשר מיתיבי העיד ר' יהודה בן גדיש לפני ר"א של בית אבא היו לוקחין ציר בכסף מעשר אמר לו שמא לא שמעת אלא כשקרבי דגים מעורבין בהן ואפילו רבי יהודה בן גדיש לא קאמר אלא בציר דשומנא דפירא היא אבל מים ומלח לא אמר רב יוסף

לא

לחוץ. לעשות מחילה בינו ובין הקבר שלא יאהיל עליו וכגון בשידה תיבה ומגדל יכנס שם מבעוד יום בעגלות אם ירצה אלמא חזי ליה: **גמ' אין למידין מן הכללות.** כל היכא דתנן כלל לא אמרי' דוקא הוא דאיכא כלל דלא דק במילתיה ואיכא מילי דליתנהו בההוא כלל כי הנך דאמרינן לקמן: **ואפילו במקום שנאמר בו חוץ.** מדבר פלוני דאיכא למימר מדאפקיה להאי וודאי דק בכלליה אפילו הכי לא ילפינן מיניה דדלמא שייר ולא אפיק כל מאי דבעי: **מדקאמר.** רבי יוחנן אפי' מכלל דכי אמר' למילתיה לאו הכא אמרה דהכא נאמר בו חוץ וממילתיה משמע דאכלל שלא נאמר בו חוץ אמרה ומש"ה אמר אפי' כלומר לא מיבעיא היכא דלא נאמר בו חוץ אלא אפי' במקום שנאמר בו חוץ: **ונשים פטורות.** בפרק קמא דקדושין (דף לד.) יליף טעמא: **מצה.** לילה הראשונה חובת עשה היא בערב תאכלו מצות (שמות יב) ושאר כל הימים אם רצה להסתפק בבשר בלא לחם אין חובה עליו לאכול: **שמחה.** ושמחת אתה וביתך (דברים יד) הרי נשים במשמע. ומצה נמי חובה לנשים במס' פסחים (דף מג.) מהיקישא דלא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות (ז) כל שישנו בבל תאכל חמץ ישנו בקום אכול מצה ונשים ישנן בבל תאכל חמץ דכל מצות לא תעשה נשים מוזהרות כאנשים (א) בפ"ק דקדושין (דף כט.): **הקהל.** במועד שנת השמטה בחג הסוכות המלך עומד על בימה וקורא לפניהן מצות משנה תורה כדאיתא בסוטה (מא.) וכתיב [דברים לא] האנשים והנשים והטף: **תלמוד תורה.** נשים פטורות דכתיב (ח) ולמדתם אותם את בניכם ולא בנותיכם (ט): **פריה ורביה.** דכתיב (י) פרו ורבו ומלאו (ב) וכבשוה איש דרכו לכבוש ואין אשה דרכה לכבוש (יבמות דף סה:): **פדיון.** בנו הבכור חובה על האב ולא על האם. (ג) בקידושין (דף כט.) שמעינן לה מדכתיב (כ) תפדה קרי ביה תפדה כל שחייב ליפדות חייב לפדות את בנו ואשה אינה בכלל פדיון עצמה דכתיב (שמות יג) בכור בניך תפדה ולא בנותיך אינה נמי במצות פדיון בנה הבכור: **כל שנישא על גבי הזב.** עליונו של זב דכתיב (ויקרא טו) בכל אשר יהיה תחתיו ואמר בפרק בנות כותים (נדה דף לג.) מאי תחתיו אי נימא תחתיו דזב היינו משכב אלא בכל אשר יהיה הזב תחתיו והיינו עליונו של זב: **חוץ מן הראוי למשכב ומושב.** אבל שאינו ראוי טהור כדאמר בחומר בקודש (חגיגה דף כג:) יכול כפה סאה וישב עליה יהא טמא תלמוד לומר והיושב על הכלי אשר ישב עליו [ויקרא טו] מי שמיוחד לישיבה יצא זה שאינו מיוחד לישיבה שאומרים (ל) עמוד ונעשה מלאכתנו: **והאדם.** דכתיב [שם] והנושא אותם אף הזב במשמע אותם: **תפוס.** דאוכף ארצו"ן בלע"ז שכשרוכב תופס באותו עץ שנקרא ארצו"ן ולהכי מטמא משום מרכב: **חד מתני אעירוב וחד מתני אמעשר.** האי לא שנו דקאמרינן לקמן: **מים ומלח.** המעורבין מזון הן לטבל בהן פתו: **פירא בעינן.** כדלקמן (עמוד ב') מכלל ופרט: **כי אתא רבי יצחק מתני.** להאי לא שנו אמעשר: **דשומנא דפירא.** אפילו כשאין קרבי דגים מעורבים בו יש שם קצת משמנן עם המים ומלח: **אבל מים ומלח.** דעלמא דלאו ציר הוא לא אמר:

לא

מפני שיכול לחוץ ולילך ולאכול. אבל אי לאו הכי לא הוי עירוב אע"ג דחזי לישראל משום דהוי הוא במקום אחד ועירובו במקום אחר והיינו טעמא דת"ק דלא הוי עירוב ולא משום דס"ל כסומכוס ומיהו ר' יהודה משמע דסבר כסומכוס מדקאמר ולאכול וכן קאמר בברייתא לקמן (דף לא.) מערבין לכהן טהור בתרומה טהורה משמע דבעי מידי דחזי ליה: **כל** שנישא על גבי הזב. אם נפרש דהיסט איירי שמסיט כולו הוי כל דוקא ובכמה דוכתי קרי להיסט משא אבל אי איירי בעליונו של זב שאינו מסיט כולו (ד) ושמקצתו נגרר בארץ דלאו היסט הוא כדאמר (ת"כ פ' מצורע) איזהו מגע שהוא ככולו הוי אומר זה היסטו מספקא לר"י אי שייך בכל דבר או לא דעליונו של זב נפקא לן מבכל אשר יהיה תחתיו הזב (ה) אי הוי דומיא דמשכב ומושב שאינו נוהג אלא בדבר הראוי לכך או לא: **כל** שהזב נישא עליו טהור. אומר רבינו תם דטהור מטומאה חמורה דאינו מטמא אדם וכלים אבל טמא טומאה קלה כגון לטמא אוכלין ומשקין אף על גב דאינו ראוי למשכב ומושב ומייתי ראיה מפרק דם הנדה (דף נד:) דקאמרינן אי מה היא עושה משכב ומושב כו' (ו) אף (מ) (מדוה) נמי עושה משכב ומושב לטמא אדם לטמא בגדים ומשני אמר קרא היא ולא דמה אי מה היא מטמאה באבן מסמא אף מדוה נמי והשתא כיון שמיעט דמה מדין משכב ומושב מאי קאמרינן תו דליטמא באבן מסמא והא אבן מסמא היינו משכב ומושב דמטעם משכב ומושב הוא דמיטמא כדקתני בתורת כהנים אפילו עשרה כלים זה על זה ואפילו על גבי אבן מסמא מניין תלמוד לומר כל המשכב ואבן מסמא מפרש רבינו תם דהיינו אבן גדולה שיש כלים תחתיה ואין מרגישין הכלים בכובד הזב היושב על האבן שבלא הזב האבן כבידה ביותר ומפרש התם רבינו תם דהכי פירושו אי מה היא כו' כלומר דנהי שמיעטת דמה מטומאה חמורה אכתי מניין שלא יטמא טומאה קלה אף על גב דממעט ממשכב ומושב צריך למעט מטומאה קלה והיינו משום דאפילו דבר שאינו ראוי למשכב ומושב מטמא טומאה קלה ואין נראה דבהדיא כתיב בתורת כהנים תניא כל אשר ישכב עליו הזב יטמא יכול יטמא דבר שאינו ראוי לשכיבה לא מה היא אינה מטמאה כו' יכול הוא והיא לא יטמאו טומאה חמורה אבל יטמאו טומאה קלה תלמוד לומר משכב אלמא מידי דלא חזי למשכב ומושב טהור לגמרי ונראה לפרש דמה שמרבה בתורת כהנים אבן מסמא מוכל המשכב היינו דוקא לטומאה קלה ושמא בשום מקום ממעט לה מטומאה חמורה אבל מידי דלא חזי למשכב ומושב אפי' טומאה קלה ליכא ולכך אע"ג דמיעט דמה מדין משכב ומושב לענין טומאה חמורה עדיין צריך למעט מדין אבן מסמא שהוא לענין טומאה קלה: **אי** דיתיב עלה היינו מושב. תימה דבקרא כתיב מרכב ומושב ודינן חלוק זה מזה (ט) וי"ל דנהי דקרא מחלק בין ישיבה דרכיבה לישיבה דעלמא מ"מ התנא דקאמר חוץ מן הראוי למשכב ומושב כל עניני ישיבות קאמר ולא נימא דלא דק בכללי' משום הכי קאמר היינו מושב: **אבל** במים ומלח מערבין. בסמוך מוקי בשנותן לתוכן שמן וקשה דתיפוק לי משום שמן כדפריך לקמן (עמוד ב') אמעשר והכא לא שייך שינויא דהתם ויש לומר דהכא איצטריך דאף על גב דלא הוי מן השמן מזון שתי סעודות: **מאן** דמתני אמעשר כ"ש אעירוב. וקשה הא איכא כמיהין ופטריות וכפניות ופולין יבישין דאמרינן לקמן דאין

מערבין

עין משפט נר מצוה

א [מיי' פי"ב מהל' עבודת כוכבים הל' ג]:

ב ב מיי' פ"א מהלכות משכב ומושב הל' א ופ"ו הלכה ג והלכה ו:

ג ג מיי' פ"ו שם הל' ו ופ"ו הלכה ח:

ד ד מיי' פ"א שם הל' א ופ"ו הל' ו ופ"ח הלכה ב:

ה ה מיי' פכ"ה מהל' כלים הלכה כ:

ו ו ז מיי' פ"א מהל' עירובין הלכה ח סמג עשין דרבנן א טוש"ע א"ח סי' שפו סעיף ה:

ז ח מיי' פ"ז מהלכות מעשר שני הלכה ד סמג עשין קלו:

* * *

הגהות הגר"א

[א] גמ' חוץ מן המים והמלח. נ"ב וכו': [ב] והאיכא כמיהין ופטריות. נ"ב ת"כ פ"א פסקא ח. (ועמ"ש רבינו באו"ח סי' שפ"ו ס"ק ט"ז וממ"ש ואי קאי אכמיהין מבושלין קשה ביותר כו'. עיין רש"י קדושין ל"ד ע"א ד"ה והאיכא כו' וקים להו לרבנן דלא זייני):

* * *

לעזי רש"י

ארצו"ן. קשת-האוכף (אחד משני החלקים המקבילים המהווים את שלד האוכף).

* * *

רבינו חננאל

א"ר יוחנן אין למידין מן הכללות ואפילו [ב]מקום שנאמר בהן חוץ. פי' כל מקום שיאמר כל אינו ממש. ואפילו אם יפרש ויאמר חוץ מכך וכך, לא תאמר כיון שאמר חוץ אין לך דבר היוצא מן הכלל הזה אלא המפורשין, אלא יש הרבה זולתם יוצאין מזה הכלל. ואסיקנא בקדושין תנן כל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות ואנשים חייבין כו'. והתם א"ר יוחנן אין למידין מן הכללות ואפי' במקום שנאמר בהן חוץ. אמר אביי אף אנן נמי תנינא, במסכת זבין פר' ה' עוד כלל אמרו כל הנישא על גבי הזב טמא, וכל שהזב נישא עליו טהור חוץ מן הראוי למשכב ולמושב והאדם. ואקשינן כללא הוא ותו ליכא, והא איכא מרכב. ואמרינן מרכב מאי ניהו איכוף אדיתיב עליה היינו מושב. ולטעמיך מי לא כתיב מושב וכתיב מרכב. אלא מרכב גברא [נ"א: גבא] אוכפא דבהדי דרכיב מחית ידיה עליה. ותנן בתוספתא בכלים פרק כ' האיכוף מטמא מושב והתפוס שלו מטמא מרכב. ושאר כל התופיות שבצדדין (ו)אם היו רחבות טפח טמאין. יש מי שמפרש התופיות הזונות והן העצים הנתונין בטיפשא שמאחור ושלפנים, כדכתיב והזונות רחצו. והן עצי המרכב שניטנפו מן הדם. פי' האיכוף העץ שאחורי הסרג. והתפוס. העץ שלפניו שאוחז בידו בעת שהוא עולה לרכוב. והנה אילו לא מושב ולא מרכב וטמאין. ש"מ אין למידין מן הכללות. וכן שנינו בכל מערבין חוץ מן המים ומן המלח והא איכא כמיהין ופטריות נמי כמו המים [ו]המלח. ואמרינן לא שנו אלא מים בפני עצמן ומלח בפני עצמו אבל שניהן יחד ניקחין. מן דמתני אמעשר שניקחין כ"ש אעירוב שמערבין כו'. כי אתא ר' יצחק מתני אמעשר. ואותבינן עליה מיהא דתניא יהודה בן גדיש לפני ר' אליעזר של בית אבא היו לוקחין ציר בכסף מעשר, אמרו לו שמא לא שמעת א[לא] בציר שקרבי דגים מעורבין בהן. ואפי' יהוד' בן גדיש לא אמר [אלא] בציר דשומנא דפירות הוא, אבל מים ומלח דברי הכל הוא לא. ופריק רב יוסף

מסורת הש"ס

(א) גי' ירו' ובמשנה שבמשניות לילך לחוץ וגירסת רי"ף לצאת לחוץ וגירסת הרא"ש לחוץ ולאכול, (ב) לקמן כט. קידושין לד., (ג) [קידושין כט. וש"נ], (ד) זבין פ"ה מ"ב, (ה) תוספתא דכלים ב"ב פ"ב ה"ד, (ו) [נ"ל אלעזר], (ז) [דברים טו], (ח) [דברים יא], (ט) [קידושין כט:], (י) [בראשית א], (כ) [במדבר יח], (ל) בפ"א נוסף: לו, (מ) [נ"ל דמה], (נ) [דהנוגע במרכב אין טעון כיבוס בגדים כדמוכח בתורת כהנים עי' תוס' פסחים ג. ד"ה שהרי].

* * *

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שמחה וכו' מוזהרות כאנשים דהוקשו נשים לאנשים לכל עונשים שבתורה בפרק קמא דקדושין: (ב) ד"ה פריה ורביה וכו' ומלאו את הארץ וכבשוה: (ג) ד"ה פדיון וכו' על האם כבבכורות שמעינן לה מדכתיב תפדה וקרי ביה תִּפָּדֶה כל שחייב לפדות את עצמו חייב: (ד) תוס' ד"ה כל שנישא וכו' מסיט כולו כגון שמקצתו: (ה) בא"ד תחתיו הזב מי הוה דומיא: (ו) ד"ה כל שהזב וכו' מה היא עושה משכב ומושב לטמא אדם ולטמא בגדים אף מדוה נמי וכו' לטמא בגדים כו' ומשני וכו' אף מדוה נמי מטמאה באבן מסמא והשתא כיון וכו' תלמוד לומר כל המשכב:

* * *

הגהות מהר"ב רנשבורג

[א] גמ' הא איכא כמהין ופטריות. נ"ב וכו' כצ"ל כמו שהגיה הגאון מהר"א ווילנא. וביאור דבריו בביאוריו לש"ע א"ח סי' שפ"ו ס"ק ט"ז יעו"ש באורך דקושית הש"ס קאי על ניקח בכסף מעשר. וכמהין ופטריות אינן נקחין כדאיתא בתורת כהנים פ"א פיסקא ח' אבל לענין עירוב לא שייך כלל דממ"נ אם במבושלין הוו מאכל ומערבין בהם כדמוכח בשבת ס"ח ע"א ואם חיין הם הל"ל מתבואה שאין מערבין בה כדלקמן דף כ"ט ע"א א"ו כאמור ודפח"ח אף שהוא דלא כרי"ף והרמב"ם. ול"ע גם בתוספות ד"ה מאן דמתני וכו' דסברי דניקחין בכסף מעשר נגד הת"כ שהביא הגאון ז"ל. וי"ל:

* * *

מוסף רש"י

אין למדין מן הכללות. כל היכי דתני כלל כי האי גוונא כל מצות עשה וכו' וכל מצות לא תעשה, הכל חייבין בראיה, אין למדין מהם, דאיכא בהו דלאו דוקא, ואפילו במקום שנאמר בו חוץ. דאיכא למימר מדאפיק האי דאפיק ש"מ דוקא הוא ולא שייר מידי, אפ"ה אין למדין (קדושין לד.). כל מצות עשה שהזמן גרמא. שהזמן גורם לה שתבא (שם כט.).